

Lisa 2 - Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

ÜLDOSKUSED

	2-aastased	3-aastased	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
Tunnetus- ja õpioskused	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hangib ümbrusest aktiivselt infot ning loob selle hankimiseks ise uusi võimalusi; 2. Keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele; 3. Tunneb huvi raamatute vastu ja mõistab lihtsaid jutukesi; 4. Omandab uusi seoseid käelise tegevuse kaudu; 5. Kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi sarnastes ülesannetes ja olukordades. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Leiab tegutsemisajendi, plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga; 2. Plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel; 3. Tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega; 4. On omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada; 5. Osaleb dialoogis. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida; 2. Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme; 3. Saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest; 4. Osaleb ühistevõttes ja teeb koostööd teiste lastega; 5. Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi; 6. Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide ja kõne kaudu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tegutseb lühikest aega iseseisvalt; 2. Reguleerib oma käitumist ja emotsioone; 3. Tegutseb koos teistega; 4. Konstrueerib ning katsetab ja uurib erinevaid võimalusi; 5. Osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes; 6. Keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümme minutit; 7. Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid; 8. Omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu; 9. Tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärgid ning üritab alustatud tegevused lõpetada; 2. Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20 – 30 minutiks; 3. Kasutab kõnet info saamiseks; 4. Järgib ühistevõttes reegleid ja suudab neid selgitada; 5. Osaleb aktiivselt käelistes- ja loovtegevustes; 6. Saab aru asjade suhetest ja omadustest; 7. Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärgid, tegutseb sihipäraselt; 2. Suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist; 3. Keskendub korrigeerimisele mitmele tegevusele; 4. Seab täiskasvanu sõnalise juhendamise järgi eesmärgid; 5. Katsetab, konstrueerib ja uurib; 6. Kasutab eakaaslastega suheldes arutlevat dialoogi; 7. Kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist; 8. Suhtub õppimisse positiivselt- tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada.

<p>Sotsiaalsed oskused</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest; 2. Sööb, joo ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt; 3. Mõistab selgelt väljendatud keeldu „Ei tohi!“, „Ära tee!“ jne.; 4. Toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid; 2. Osaleb täiskasvanuga ühistegevustes; 3. Jagab oma asju ka teistega; 4. Loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos; 5. Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Püüab vahel teisi abistada ja lohutada; 2. Osaleb lühikest aega ühistegevustes eakaaslastega; 3. Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes; 4. Saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid; 2. Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust; 3. Aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi; 4. Oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib mida mitte. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti; 2. Järgib mängudes ja tegevustes reegleid; 3. Järgib sotsiaalset rutiini; 4. Kujunevad esimesed sõprussuhted. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mõistab teiste inimeste tundeid; 2. Loob sõprussuhteid; 3. Järgib rühmas reegleid ning arvestab rühma vajadusi; 4. Arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle ning teeb vahet hea ja halva vahel; 5. Tahab ja julgeb suhelda; 6. Oskab teistega arvestada ja teha koostööd; 7. Selgitab oma seisukohti; 8. Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
<p>Enesekohased oskused</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Väljendab lihtsaid emotsioone; 2. Teadvustab ennast, proovib ennast maksma panna ja oskab keelduda; 3. Üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest, kuid tema tajud on enesekeskseid; 4. Teab oma ees- ja perekonnanime ja elementaarseid viisakusreegleid; 5. Tunneb huvi teiste laste vastu; 6. Matkib täiskasvanu tegevusi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. On osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus; 2. Väljendab tugevaid emotsioone; 3. Enesekindlus on kõikuv, vajab turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid; 4. Täidab igapäevaelu rutiini; 5. Algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti; 2. Tahab olla iseseisev; 3. Saab hakkama eneseteenindamisega; 4. Seab endale mõningaid eesmärke ja täidab neid; 5. Väärtustab oma saavutusi kuid vajab täiskasvanu tähelepanu; 6. Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest; 2. Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt; 3. Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest; 4. On tundlik teiste hinnangute suhtes. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Seab endale eesmärke ja üritab neid ellu viia; 2. Suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida; 3. On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vastutab rohkem oma tegevuse eest; 2. Suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida; 3. Suudab tegutseda iseseisvalt; 4. Algatab mängu/ tegevusi; 5. Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused; 6. Talub muutusi ja vanematest eemalolekut; 7. Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda.

<p>Mänguoskused</p>	<ol style="list-style-type: none"> Mängib teiste lastega lihtsamaid olukordi; Jäljendab mängus ümbritsevate inimeste tegevusi; Tegevus muutub sihikindlaks. 	<ol style="list-style-type: none"> Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälupilte nii konstruktiivses mängus kui ka lihtsas rollimängus Mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid; Matkib igapäeva olukordi; Soovib tegutseda iseseisvalt; Näeb ja mõistab tegevuse taga teatud isikut. 	<ol style="list-style-type: none"> Kujuneb välja rollimäng; Kujuneb huvi teatud mänguteemade vastu (kool, kauplus jne); Üksi ja koosmäng on omavahel tihedalt seotud; Olulist osa etendab mängu süžee. 	<ol style="list-style-type: none"> Mõistab rohkem mängu sümboolset tähendust; Tajub täpsemalt rollikäitumist; Täidab keerulisemaid ja mitmekülgsemaid ülesandeid; On iseseisvam mängusüžeed luues; Oskab olukordi ja isikuid välja mõelda; Mängib koos kaaslastega kestvamalt ja sõbralikumalt. 	<ol style="list-style-type: none"> Oskab ühendada eri allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid; Mängusüžeed muutuvad keerulisemaks; Loob mängukeskkonna, valib vajalikud vahendid; Suureneb koosmänguoskus; Oluliseks muutub mängus kõne. 	<ol style="list-style-type: none"> Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma; Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja erinevaid vahendeid; Täidab mängudes erinevaid rolle; Algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu; Järgib mängureegleid; Suudab mängu käigus probleeme lahendada; Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus.
----------------------------	--	--	--	---	---	--

MINA JA KESKKOND

	2-aastased	3-aastased	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
TERVIKLIK MINA						
<p>Enesetutvustus</p>	<p>Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime. Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol.</p>	<p>Ütleb vastuseks nime küsimisele oma ees- ja perekonnanime. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastate arvuna või näitab seda sõrmedel. Loetleb oma õdede vendade nimed. Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.</p>	<p>Ütleb küsimisel oma vanemate eesnimed.</p>	<p>Ütleb küsimisel oma kodukoha nime.</p>	<p>Ütleb küsimisel oma koduse aadressi.</p>	<p>Ütleb küsimisel oma pere kontakttelefoni.</p>

Sotsiaalsete rollide tajumine	Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele. Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-, magamis- ja söögikoht ning pesemisruum ja WC. Matkib täiskasvanu eeskujul enim tuntud elukutsete tegevust. Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta. Matkib lihtsaid töövõtteid (nt nuku toitmise).	Nimetab küsimisel oma lasteaiakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimesid. Nimetab küsimisel oma pereliikmete koduseid toimetusi. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta. Teostab ettenäitamisel lihtsamaid töövõtteid (nt pöranda pühkimine).	Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet. Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget). Enne uue tegevuse alustamist korrastab eelneva koha. Paneb iseseisvalt oma riided ettenähtud kohta. Selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna.	Nimetab lasteaia töötajaid ja nende ülesandeid (nt kokk teeb süüa). Nimetab oma lasteaia nime. Loetleb enimtuntud elukutsete juurdekuuluvaid töövahendeid. Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.	Kirjeldab oma lasteaia asukohta. Selgitab vestluses enimtuntud ametite (nt arst, tuletõrjuja, politsei, õpetaja) vajalikkust. Paneb märjad riided ise kuivama. Korrastab oma isiklike esemete hoiukohta (riidenagi või -kapp, töökarp).	Kirjeldab kooli ja lasteaia erinevusi. Nimetab küsimisel, kelle poole abi vajades tuleks pöörduda (nt tulekahju-tuletõrje, haigus- arst, liiklusõnnetus- politsei). Selgitab töөлkäimise vajadust. Selgitab raha otstarvet. Viib ette võetud tööd (nõude pesemine, pliatsite teritamine, ümbruse korrastamine) lõpule.
TERVISLIK ELUVIIS						
Tervise teadvustamine ja väärtustamine				Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (nt tervislik toitumine, piisav keheline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).	Selgitab, kuidas hoida enda ja teiste tervist. Selgitab, et suitsetamine sh passiivne suitsetamine (viibimine tubakasuitsuses keskkonnas) ja alkoholi tarvitamine kahjustavad tervist.	Selgitab, mida tähendab terve olemine. Selgitab, kuidas inimesi ümbritsev keskkond või inimeste käitumine võib mõjutada tervist.
Hügieen	Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.	Nimetab puhtuse jaoks vajalikke esemeid (seep, vesi, käterätik).	Selgitab, miks peab ennast kammima ja pesema.	Selgitab, miks enne sööki ja pärast WC-s käimist peab pesema käsi.	Selgitab, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed (kamm, hambahari, käterätik).	Täidab isiklikku hügieeni harjumuslikult.
Hammaste tervis	Osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalikele vahenditele (hambahari ja hambapasta).	Harjab hambaid täiskasvanu abiga.	Peseb hambaid täiskasvanu (suulisel) juhendamisel.	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	Selgitab, miks tekivad hambaauhud. Põhjendab, miks piimahambad ära tulevad.	Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus. Peseb hambaid iseseisvalt ja õigesti.

Tervislik toitumine	Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.	Nimetab erinevaid toiduaineid.	Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	Nimetab toiduainete rühmad (teraviljatooted, puu- ja köögiviljad, piimatooted, liha, kala muna, toidurasvad).	Selgitab taldrikureegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud köögiviljaga, veerand teraviljaga – kartul või riis või makaron ja veerand liha või kalaga). Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained (nt kohupiima valmistatakse piimast, leiba teraviljast). Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite.	Selgitab, milliseid toiduaineid on igapäevaselt vaja süüa rohkem ja milliseid vähem.
Inimkeha tundmine	Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvadele.	Nimetab erinevaid kehaosi.	Osutab küsimisel kehal südame, kopsude ja aju asukohale.	Selgitab küsimisel, milleks on vajalikud silmad, kõrvad, nina.	Nimetab erinevaid meeleelundeid (kuulmis- ja tasakaaluelund, nägemis-, haistmis- ning maitsmiselund).	Selgitab, milline on südame, aju, kopsude kõige olulisem ülesanne.
Sotsiaalsed toimetuleku oskused	Täiskasvanu selgitusel ja kaasabil (lohutamisel, tuju tõstmisel) saab lühiajaliselt hakkama iseseisvalt tegutsedes. Õpib kaaslas(te)ga viibima ühes ruumis ning temaga/nendega arvestama (nt mänguasjade jagamine).	Täiskasvanu selgitusel ja kaasabil (lohutamisel, tuju tõstmisel) saab etteantud perioodi jooksul (5-10 min) hakkama iseseisvalt tegutsedes. Väljendab enda ilmega/olekuga rõõmu, kurbust, viha. Jagab kaaslasega mänguasja, õpib arvestama teise lapse või täiskasvanu tunnetega. Kutsub vajadusel appi täiskasvanu.	Täiskasvanu selgitusel ja kaasabil (lohutamisel, tuju tõstmisel) saab etteantud perioodi jooksul (10-15 min) hakkama iseseisvalt tegutsedes. Väljendab enda ilmega/olekuga ja kasutades sõnu rõõmu, kurbust, viha.	Nimetab oma emotsioone, osutab tunnete pildikaardil antud emotsioonile. Tegutseb mängides või rühmatöös arvestades kaaslaste kohaloleku ja tegutsemistega.	Märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil ja fotol) emotsioone (hirm, kurbus, üllatus, viha, rõõm). Kuulab lühiajaliselt kaaslast.	Arvestab eakaaslaste ja täiskasvanute tunnetega. Kirjeldab oma tundeid. Tuleb toime tugevate emotsioonidega. Kirjeldab enda positiivseid omadusi. Põhjustab oma seisukohti. Lahendab konflikte sõnaliselt. Kirjeldab, kuidas ennast kaitsta negatiivsetes olukordades, mis võivad kahjustada tervist või olla eluohtlikud (tubaka, alkoholi, narkootikumide pakkumine, vägivald, väärkohtlemine).

TURVALISUS						
Liiklusohutusnõuete tundmine	Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.	Osutab küsimisel autoteele, kõnniteele, teele, kus inimesed käivad. Selgitab, miks autoteed peab ületama ettevaatlikult.	Põhjendab helkuri kandmise vajadust. Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad (sebrad) ja valgusfoorid.	Selgitab, kuidas ületada sõidutee reguleeritud ja -ta ülekäigurajal. Ületab iseseisvalt ohutult sõidutee. Põhjendab, miks rattaga, rulaga, rulluisudega sõites peab kandma kiivrit. Selgitab, et autos sõites (sh tagaistmel) tuleb kinnitada turvavöö.	Kirjeldab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid.	Järgib liikluseeskirju tuttavas keskkonnas. Liikluses abi vajades pöördub täiskasvanute poole. Kirjeldab, kuidas kasutada turvavarustust (kiiver, põlve-, randmekaitsmed jm.) jalg-, tõukerattaga ja rulluisudega sõites ning teeb seda.
Reeglite tundmine	Täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepituid reegleid (nt räägime vaikse häälega).	Selgitab, milleks on igapäevaste reeglite täitmine vajalik (nt toas räägime vaikselt, jookseme selleks ettenähtud kohas).	Järgib kokkulepituid rühmareegleid. Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.	Kirjeldab, millised reeglid kehtivad tema kodus.	Mõtleb koos õpetajaga välja ühised rühmareeglid.	Järgib kokkulepituid ja üldtuntud reegleid (nt liiklus).
Turvalisusnõuete tundmine	Osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha.	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud.	Nimetab kohti, esemeid, mis võivad olla ohtlikud (trepid, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, käärid).	Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna.	Kasutab terariistu ohutult. Nimetab Hädaabi numbri 112 ja simuleerib selle kasutamist.	Selgitab, kuidas tegutseda kui on eksinud linnas/maal või metsas. Kirjeldab lihtsamaid esmaabi võtteid.
ÜLDINIIMLIKUD VÄÄRTUSED						
Viisakusreeglite järgimine	Täiskasvanu meeldetuletamisel jätab ära minnes hüvasti (lehvitab). Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist (loobudes tegevuse algatamisest).	Meeldetuletamisel tänab, palub. Meeldetuletamisel tervitab ja jätab hüvasti.	Rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid. Põhjendab lihtsamate lauakommete vajalikkust (nt noa ja kahvliga söömine).	Järgib süües iseseisvalt lauakombeid.	Põhjendab viisakusreeglite järgimise vajadust.	Kontrollib oma käitumist vastavalt üldlevinud viisakusreeglitele ja korrigeerib seda vajadusel.

Sõpruse väärtustamine	Osutab või ütleb küsimisel oma sõbra nime. Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast	Küsimisel selgitab, kes on sõbrad (nt need, kes mängivad koos). Põhjendab, miks peab sõpra hoidma (miks ei tohi haiget teha).	Loob lühiajalisi sõprussuhteid. Lohutab oma algatuslikult kaaslast.	Nimetab küsimisel sõbra positiivseid omadusi. Abistab vajadusel nõrgemat.	Põhjendab, miks on hea omada sõpra/sõpru. Loob püsivaid sõprussuhteid.	Selgitab, mida tähendab sõprus.
Salliv suhtumine erinevustesse			Selgitab kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea” ja „halva” tähendust. Kirjeldab küsimisel, mille poolest inimesed on erinevad (nt kasv, juuksed).	Selgitab eluliste olukordade põhjal, mis on õige või vale. Nimetab küsimisel, mis keelt (keeli) räägivad muukeelsed lapsed rühmas. Näitab oma käitumisega, et hoolimata erinevustest (sh puudega inimesed) tuleb kõikidesse inimestesse sõbralikult suhtuda (nt kaasab teisi oma mängu, jagab mänguasju, pakub maiustust).	Väljendab oma käitumisega, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda (nt näitab üles viisakat huvi teise tegevuse vastu, mis ei pruugi endale meeldida). Selgitab erinevate abivahendite (nt prillid, ratastool, kaldteed tänavatel) vajadust.	Kasutab igapäevases kõnes õigesti mõisteid “hea”, “halb”, “õige”, “vale”.
KOMBED JA TRADITSIOONID						
Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine	Nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi.	Osutab jalutuskäigul kodukoha tuntumatele asutustele (kool, kauplus).	Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi (kool, kauplus, postkontor).	Räägib oma vanavanematest. Kirjeldab oma kodu.	Kirjeldab oma kodukohta (kodu, pere, loomad, naabrid). Kirjeldab, mida on linna lipul kujutatud.	Kirjeldab oma peretraditsioone. Selgitab, kes on ja mida teeb linnapea.
Rahvuskultuuri tundmine	Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu. Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid. (nt vastlaliu laskmine).	Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvuste seast Eesti lipu värvused. Kirjeldab, kuidas tema käis vastlaliugu laskmas, jõulude ajal loomadele metsa toitu viimas.	Nimetab riigi nime, kus ta elab. Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud (mardi-, kadripäev, vastlapäev, jne).	Selgitab, millal lipud heisatakse ja hünni lauldakse. Põhjendab, miks riietutakse mardi- ja kadrisandiks.	Nimetab Eesti rahvuslindu ja -lille. Nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt. Kirjeldab tuntumate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid. Nimetab Eesti rahvustoite,	Nimetab Eesti rahvussümboolikat (nt lipp, lill, lind). Nimetab 4-5 erinevat rahvust ja keelt. Selgitab, et esivanemad ennustasid ilma looduse ning rahvakalendri tähtpäevade

					mida ta on ise söönud (nt kama, hapukapsad, verivorst).	järgi.
TAIME- JA LOOMARIIK						
Kodukoha taimed ja seened	Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene.	Nimetab tuttavaid puu- ja köögivilju (nt õun, pirn, kartul, porgand, kurk, tomat).	Kirjeldab, mida tuttavatest köögi- ja puuviljadest valmistada saab. Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad). Eristab okaspuid lehtpuudest. Nimetab seene osadena kübara ja jala.	Nimetab erinevaid vaadeldavaid köögivilju ja teab, kuidas neid kasutatakse. Nimetab 1-2 lehtpuud (nt kask, vaher) ja 1-2 okaspuud (kuusk, mänd). Nimetab mõne söögi- ja mürgiseene. Nimetab lilleosi (leht, vars, õis).	Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad). Nimetab 3-4 lehtpuud (nt pihlakas, kastan, tamm). Nimetab 2-3 viljapuud (õuna-, pirni-, ploomipuu).	Ütleb, mis aastaajal valmivad viljad. Nimetab 4-6 sorti lilli. Nimetab leht- ja okaspuude (mis ei ole viljapuud) vilju. Selgitab, kuidas levivad seened. Selgitab, miks seeni korjatakse noaga.
Kodu- ja metsloomad, linnud, putukad, kalad ja kahepaiksed	Nimetab tuntumaid koduloomi (nt kass, koer). Leiab mänguasjade seast ja pildilt jänese. Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad). Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale ja konnale.	Nimetab tuntud koduloomi ja matkib nende häälsusi. Nimetab tuntumaid metsloomi (karu, siil, orav, hunt). Nimetab tuntud loomade iseloomulikke tunnuseid. Osutab küsimisel tuntumatele putukatele (sipelgas, sääsk, mesilane). Nimetab tuntumaid veelanimikke (konn, kala).	Kirjeldab erinevate loomade (erinevaid) elupaiku ja elamisviise (nt rebane elab urus). Nimetab linnu kehaosi (pea, nokk, tiivad).	Selgitab, miks loomad karva vahetavad. Nimetab tuntumaid linde (nt varblane, tihane). Nimetab 3-4 putukat (nt liblikas, kärbes, mesilane, kiil). Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid (uimed, soomused, saba).	Nimetab erinevate loomade (ka põhja- ja lõunamaa) seast need, kes elavad Eestis. Põhjendab, miks mõned linnud lendavad soojale maale. Nimetab tuntumaid paigalinde (varblane, tihane, tuvi) ja rändlinnuliike (pääsuke, kuldnokk).	Nimetab enimtuntud põhja- ja lõunamaa loomi. Selgitab, miks mõnda looma nimetatakse kiskjaks. Nimetab 2-3 liiki kalu.
ELUKESKKOND						

Valguse, soojuse, vee ja õhu tähtsus	Osutab küsimisel veele, lumele.	Nimetab vett, lund, jääd. Osutab küsimisel soojale ja külmale (vesi, radiaator).	Küsimisel kirjeldab, et suvel on soe ja talvel külm. Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad sulades veeks.	Kirjeldab soojuse ja valguse vajalikkust inimeste, taimede ja loomade kasvamiseks. Kirjeldab puhast vett. Nimetab esemeid, mille kasutamiseks on vajalik õhk (jalgratta- ja autokumm, ujumisrõngas).	Nimetab erinevaid veekogusid (jõgi, järv, meri). Põhjendab, miks on õhk inimestele, taimedele ja loomadele vajalik.	Põhjendab loomade ja taimede erinevust maakera erinevatel poolkeradel sealse erineva temperatuuriga. Kirjeldab veekogude erinevust.
Maavarad	Osutab küsimisel liivale, kividele, mullale.	Leiab lähiümbrusest kive, liiva, mulda.	Kirjeldab vaatlemisel (uurimisel) savi.	Kirjeldab lähiümbruse maavarade erinevusi (nt savi, liiv, muld).	Kirjeldab kivide, liiva ja mulla kasutamise võimalusi.	Nimetab 1-2 maavara (nt turvas, paekivi, põlevkivi).
Elukooslused: • Mets; • soo; • raba; • niit	Osutab küsimisel puule, lillele, murule.	Osutab küsimisel looduses metsale.	Kirjeldab metsa.	Kirjeldab metsa ja niidu erinevusi.	Kirjeldab sood ja raba.	Kirjeldab erinevaid elukooslusi metsa, sood, raba, niitu.
INIMENE JA LOODUS						
Muutumine looduses	Osutab küsimisel Päikesele. Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihmased, tuule puhumist).	Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihma sajab, päike paistab, taevas on pilved).	Selgitab ilmastiku muutuste seostest taimede, loomade ja inimestega (nt lehed langevad, loomad jäävad talveunne, inimesed riietuvad soojemalt). Selgitab öö ja päeva erinevust.	Nimetab 2-3 looma, kes jäävad talveunne. Iseloomustab ilmastikunähtusi (nt lumi ja jää on külmad, päike paistab soojalt). Iseloomustab erinevaid aastaegu 1-2 tunnusega.	Nimetab aastaaegu. Kirjeldab aastaegade olulisi tunnuseid.	Selgitab aastaegade järgnevust. Selgitab aastaegade vaheldumise seost ilmastikuga. Kirjeldab ilma (nt pilves-pilvitu; kuiv-vihmane ;sajab, tibutab).
Tööd looduses	Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses (lindude toitmine, puuokste korjamine).	Selgitab, kelle jaoks on akna taga pesakast.	Selgitab, mida talvel lindudele toiduks panna võib.	Põhjendab, miks loomade ja lindude elutingimused talvel raskemad on.	Kirjeldab, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda (toit, pesakastid) erinevatel aastaegadel.	Põhjendab, miks on vaja hoolitseda looduse eest.

Loodushoid	Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti.	Leiab loodusesse mittekuuluvat prahiti (ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta).	Põhjustab, miks visatakse prahit prügikasti.	Kirjeldab, kuidas jõuab prügi prügimäele.	Selgitab, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada. Põhjustab, miks prügi sorteeritakse.	Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud loodusele.
Tehismaailm			Nimetab esemeid, mis on valmistatud puidust, plastmassist.	Selgitab, et varem puudusid inimestel esemed, mida praegu peetakse väga vajalikeks (mobiiltelefon).	Selgitab, kuidas mõned inimeste loodud esemed mõjuvad loodusele halvasti (autode heitgaasid, põlev plastmass).	Selgitab, et looduse säästmiseks saab paljusid inimeste valmistatud esemeid taaskasutada. (plastpudelid, paber).

KEEL JA KÕNE

	2-aastased	3-aastased	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
Hääldamine	Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna. Hääldab sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid: nt <i>a, e, i, o, u, p, m, t, l</i> .	Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. Hääldab õigesti enamikku häälikutest (eranditeks võivad olla <i>r, s, k, õ, ü</i>).	Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt <i>-nt, -lt, -mp</i> jne).	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid. Hääldab õigesti 3-4-silbilisi tähenduselt tuttavaid sõnu. Hääldab õigesti 1-2-silbilisi tähenduselt tuttavaid häälikuühendiga sõnu. Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt <i>taburet, banaan, diivan</i>).	Hääldab oma kõnes ning etteõeldu kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu.	Hääldab etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu. Hääldab õigesti võõrhäälikuid (<i>f, š</i>) tuttavates sõnades (nt <i>Fanta, šokolaad</i>).

<p>Sõnavara</p>	<p>Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis. Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt <i>näu - kiisu, opa - võta sülle</i>), ase- ja määrsõnu (nt <i>siia, seal, nii</i>). Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas situatsioonis.</p>	<p>Kasutab oma kõnes kõiki sõnaliike: nimi-, omadus-, tegu-, arv-, ase-, määr-, hüüd-, side- ja kaassõnu. Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega laps ise on kokku puutunud. Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt <i>lapsed, riided</i>). Kasutab tagasõnu (<i>all, peal, sees, ees, taga</i>) ruumisuhete tähistamiseks.</p>	<p>Mõistab s.t osutab või rühmitab kuulnud keeleüksusele vastavaid objekte toob enda kogemusega seotud näiteid ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt <i>kuusk, kask - puu;tuvi, kajakas - linnud</i>). Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (<i>käpad, saba, rool</i>). Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (<i>tutimüts, kelgumägi</i>) ja tuletisi - sõna, mis koosneb tüvest ja liitest (<i>täpiline, laulja</i>).</p>	<p>Kasutab kõnes mõningaid antonüüme vastandtähendusega sõnu (nt <i>lühike-pikk, must-puhas</i>). Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt <i>arg, kaval, igav</i>). Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (<i>hommik, päev, õhtu, öö</i>). Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt <i>tikkudest maja - tikumaja;nuga õuna koorimiseks - õunanuga</i>).</p>	<p>Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu <i>eile, täna, homme</i>. Kasutab kõnes mõningaid sünonüüme (nt <i>jookseb, lippab, sibab</i>). Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (<i>joonistaja, joonistus, jooneline</i>). Kasutab sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt <i>veereb - veeretab, sõidab - sõidutab</i>) õigesti vastavalt nende tähendusele. Nimetab ühe õpitud kategooria piires (täenduslikult seotud sõnade rühm. Nt kategooriasse <i>linnud</i> kuuluvad <i>vares, tuvi, pääsuke, tihane</i> jne.) vähemalt kaks sõna (nt <i>lilled - tulp, roos</i>).</p>	<p>Selgitab kuulnud kujundlikke väljendeid (<i>tuul ulub, kevad koputab aknale</i>) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse so mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt. tundeid, vaimset tegevust tähistavaid: <i>mõtlen, arvan, julge, lahke</i> . Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu. Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuheteid väljendavaid sõnu (nt <i>vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast</i>). Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt <i>transport, elusolend tähtpäevad, kehaosad</i>).</p>
------------------------	--	---	---	--	--	--

<p style="text-align: center;">Grammatika</p>	<p>Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2- sõnalisi lauseid (nt. <i>Miku õue pro Mikk tahab õue minna</i>).</p> <p>Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt <i>ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre</i>).</p> <p>Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis.</p> <p>Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (<i>ei taha</i>), kuuluvus (<i>tädi lusikas</i>), asukoht (<i>emme siia</i>), omadus (<i>auto katki</i>), subjekti-objekti suhe (<i>issi anna pall</i>).</p>	<p>Mõistab st osutab sobivale objektile/pildile või tegutseb õigesti vastavalt kuulnud korraldusele ja kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5- sõnalisi lihtlauseid.</p> <p>Kasutab oma kõnes õigesti enamikku käändevorme nende põhitähendustes.</p> <p>Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt <i>Joonista! Istu!</i>).</p> <p>Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt <i>sõidab, laulavad</i>).</p> <p>Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna -ma ja -da tegevusnime (nt. <i>hakkame mängima, ei taha mängida</i>).</p>	<p>Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid.</p> <p>Lihtlause, mis sisaldab korduvaid lauseliikmeid, nt <i>ema ostis poest saia, leiba ja võid..</i></p> <p>Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (liitlause, mille osalause vahel on rinnastav seos), st nad on süntaktiliselt suhteliselt võrdväärased <i>Siimul on sinine auto, aga minul on punane</i> (sidendid <i>ja, ja siis, aga</i>).</p> <p>Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt <i>sõitis, laulsid</i>).</p>	<p>Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid põimlauseid (sihitlause, nt sidendiga <i>et</i>;täiendlause, nt sidenditega <i>mis, kes</i>;ajalauseid, nt sidendid <i>kui,...siis</i>).</p> <p>Kasutab oma kõnes -nud- ja tud-kesksõnu (nt <i>söödud söönud</i>).</p> <p>Kasutab oma kõnes omadussõna võrdlusastmeid (<i>suur-suurem-kõige suurem</i>).</p> <p>Kasutab tingivat kõneviisi (<i>mängisin, mängiksin</i>).</p> <p>Ühildab sõnu arvus (<i>karud söövad</i>) ja käändes (<i>ilusale lillele, punase palliga</i>).</p> <p>Kasutab oma kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (<i>ilusatel lilledel</i>).</p>	<p>Kasutab oma kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (<i>saab lauljaks, jookseb kivi</i>).</p> <p>Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt <i>lugeb -loeb, mõmmi maga – mõmmi magab, lillel -lilleline, seen kasvab all kuuse - seen kasvab kuuse all</i>) ja osutab neile.</p> <p>Kasutab oma kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (<i>loetakse, pesti</i>).</p>	<p>Kasutab oma kõnes kõiki käände vorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid käändevorme (nt olev kääne <i>arstina</i>).</p> <p>Kasutab oma kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks <i>hommikust õhtuni</i>).</p> <p>Kasutab oma kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt <i>palju linde, konni, autosid</i>).</p> <p>Kasutab oma kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (<i>poeb -pugema siga - sead</i>).</p> <p>Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad järgmisi suhteid: põhjus, sidendiga <i>sest</i>;eesmärk, nt sidendiga tingimus, nt sidenditega <i>kui...siis</i>.</p>
--	--	--	--	--	--	---

<p>Tekstütlus, kindla alguse ja lõpuga sõnum</p>	<p>Mõistab ja täidab lühikesi (2-4- sõnalisi) korraldusi tuttavas situatsioonis. Vastab täiskasvanu küsimustele, korraldustele 1-2- sõnaliste vastustega.</p>	<p>Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausungiga - suulise kõne üksus. Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust tegevuse käigus 1-2 lausungiga. Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega. Loeb peast või kordab järele 1-2-realist luuletust.</p>	<p>Kommenteerib enda ja kaaslaste sooritatud tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga. Räägib 2-3 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest. Räägib 2-3 lausega meeldivast mänguasjast (<i>mis see on, kust see asi on saadud, miks see meeldib.</i>) Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi. Loeb peast või kordab järele 2-3-realist luuletust või liisusalmi.</p>	<p>Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust. Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausega (nt <i>Mida tegi kodus pühapäeval?</i>). Loeb peast 2-4-realisi liisusalme/ luuletusi. Mõistab ka teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.</p>	<p>Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste /korralduste abil üksteisega seotud lausungitega (seob peamiselt väljenditega: <i>ja siis, siis, ja</i>). Räägib oma kogemusest seotud lausungitega (seob peamiselt väljenditega <i>ja siis, siis, ja</i>). Kirjeldab (jutustab oma sõnadega) kuulnud teksti sündmuste järgnevust ja põhjusi ning tegelaste käitumist.</p>	<p>Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ja olulised detailid. Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduvat info. Räägib sellest, mida hakkab tegema (planeerib väliskõnes tuttavaid tegevusi). Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust). Kirjeldab sündmust enda ja teiste positsioonilt. Parandab ja täpsustab oma teksti jutustamise käigus.</p>
---	---	---	---	--	---	--

<p style="text-align: center;">Suhtlemine</p>	<p>Kasutab suhtlemisel peamiselt mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega. Vastab täiskasvanu suhtlemisalgatusele mingi tegevuse, häälsuse või sõnaga. Suhtleb täiskasvanuga esemelise tegevuse käigus. Eelistab suhtlemisel partnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.</p>	<p>Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm). Väljendab oma soove ja vajadusi lausungiga, küsib infot, vastab dialoogis küsimusele. Suhtleb aktiivselt tegevuse ja esemelise mängu käigus. Räägib endast <i>mina</i> vormis. Kasutab nii mõistmisel kui suhtlemisel peale kõne ka mitteverbaalseid vahendeid (žeste, näoilmet, osutamist).</p>	<p>Algatab ise aktiivselt suhtlust. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta. Annab vestluses edasi asjasse puutuvat infot.</p>	<p>Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni (nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (<i>Miks ta nii tegi? Kuidas teha?</i>). Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust. Kasutab meeldetuletamisel õigesti mõningaid viisakusväljendeid .</p>	<p>Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt <i>Kus ja kellega elab? Kas tal on lapsi?</i>). Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist. Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teemamuutusega, vastab teiste algatatud teemadele.</p>	<p>Kasutab dialoogis erinevaid suhtlemisstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtlemise eesmärkidest. Valib intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaassuhtlejale (laps – täiskasvanu) ja suhtlemispaigale (kodu – võõras koht. Mõistab kaudseid ütlusi (Nt <i>ruumis on aken lahti. Otsene ütlus: pane aken kinni!</i>; kaudne: <i>mul on jahe</i>). Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.</p>
--	---	---	---	---	--	---

<p style="text-align: center;">Lugemise ja kirjutamise esmased oskused. Ettevalmistus lugemiseks ja kirjutamiseks</p>	<p>Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.</p>	<p>Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilte. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste. Eristab kuulmise teel tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt. <i>tass-kass, pall sall, tuba-tuppa</i>), osutades pildile või objektile.</p>	<p>Tunneb täiskasvanu häälimise (sõna sujuv häälikhaaval hääldamine)või rõhutatud hääldamise abil kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.</p>	<p>Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel häälikute reas. Tunneb täiskasvanu abiga ära hääliku sõnas. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul). Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).</p>	<p>Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, materialiseerimise toel- sõna häälikkoostise märkimine abivahenditega). 1-2-silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt <i>koli-kolli</i> (III v.);<i>koli-kolli</i> (II v.);<i>koli-kooli</i> (III v.);<i>koli-kooli</i> (II v.). Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).</p>	<p>Nimetab ja kirjutab enamikku tähti. Veerib 1-2-silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja sageli eksib. Häälib õigesti 1-2- silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu. Kirjutamisel märgib õigesti 1-2- silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (laps paneb kirja sõnas kõik häälikud õiges järjekorras ühekordsete tähtedega) (nt <i>lähem koli</i>). Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut. Jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades väliseid abivahendeid (nt klotse, nõöpe vms) sõnade arvu märkimiseks. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt <i>koll-kool, linna</i> (III v.) – <i>lina, tibu-tippu</i>).</p>
---	---	---	---	--	--	--

MATEMAATIKA

	2-aastased	3-aastased	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
ASJADE MAAILM						
Rühmitamine ja järjestamine, hulgad	Juhendamisel leiab etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme (nt sama värvi pall).	Rühmitab antud kaheksugused esemed kaheks ühesuguste esemete hulgaks ühe ühise tunnuse alusel (kuju, värv, suurus), nt pallid ja klotsid värvuse järgi – punased klotsid ühte ja punased pallid teise hunnikusse.	Rühmitab antud erinevaid esemeid (nt pallid, pliiatsid, kommid, klotsid jne) ühe etteantud tunnuse (värv, suurus, kuju) alusel, nt leia kõik pikad pliiatsid või leia kõik kollast värvi esemed jne).	Võrdsustab antud erinevate esemete hulgad paaride moodustamise teel esemeid ümber paigutades (nt igale jänesele üks porgand).	Otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste (suurus, värv, kuju, otstarve) alusel (nt mängukarud ja lennuk –lennuk ei kuulu siia hulka, ta on transpordivahend;valged jäneseid ja valge lill – kuuluvus hulka on valitud värvi põhjal).	Järjestab kuni viis eset pikkuse, laiuse, kõrguse ja paksuse järgi, kirjeldades ühte eset teise suhtes (pikem-lühem, laiem-kitsam, kõrgem-madalam, paksem õhem).
Orienteerumine ruumis	Juhendamisel paigutab esemeid üksteise sisse, peale.	Suudab tuttavates ruumides (kodu, rühmaruumid) üles leida nimetatud toad või kohad. Juhendamisel paigutab esemeid teise isiku või eseme suhtes <i>üles-alla, ette taha</i> .	Juhendamisel määrab enda ja esemete asukoha ruumis teiste esemete suhtes sõnadega <i>peal, all, sees, taga</i> või <i>ees</i> .	Nimetab inimese või eseme asukoha teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu <i>üleval, keskel</i> .	Kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu <i>kõrval, ääres</i> .	Leiab ja kirjeldab juhendamise järgi ja omandatud mõistete abil etteantud punkti tasapinnal (paberil), ruumis ja õuealal (tuttavas ümbruskonnas).
Orienteerumine ajas	Tunnetab pime ja valge erinevust (päev-öö). Saab aru täiskasvanu selgitusest aastaegade vaheldumisest ning sellega seonduvast sobiliku riietumise valimisest.	Matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tähendust (nt ööseks paneb nuku magama, päeval nukuk mängib).	Nimetab ja kasutab ööpäeva osade määramisel sõnu <i>öö</i> ja <i>päev</i> .	Nimetab erinevaid päeva osi (<i>hommik, lõuna, õhtu</i>) ja toob abistavate küsimuste põhjal näiteid oma tegevuste kohta päeva eri aegadel. Nimetab kõik aastaajad ning kirjeldab nende kogetavaid tunnuseid kodukohas ja laste tegevusi eri aastaegadel.	Nimetab õiges järjekorras kõik nädalapäevad ja toob küsimuste abil näiteid oma tegevuste kohta, kasutades mõisteid <i>eile, täna, homme</i> .	Nimetab kuude nimetusi ning teab oma sünnikuud. Määrab seieritega kellal kellaega täistundides. Suudab kõnes õigesti kasutada sõnu <i>enne, praegu, hiljem, noorem, vanem</i> (nt siduda inimese eluringiga).

ARVUDE MAAILM						
Loendamine, arvutamine	Leiab erinevate esemete hulgast üks kuni kaks täiskasvanu kirjeldatud eset (nt kolme erineva nuku hulgast – <i>leia sinise kleidiga nukk</i> ; erinevate mänguasjade hulgast – <i>leia kaks karu</i>). Juhendamisel osutab esemetele, mida on üks ja mida on palju.	Loendab esemeid kolme piires, nimetades arve ja sõnastades loendamise tulemust (mitu?, nt mitu palli on kastis).	Moodustab uue suuruse (3–5) ühe lisamise teel ja sõnastab loendamise tulemuse.	Kasutab esemete (kuni viis) arvu võrdlemisel sõnu <i>rohkem, vähem, võrdselt (ühepalju)</i> . Kasutab järgarve kuni viie eseme/isiku positsiooni nimetamisel (<i>mitmes?</i>).	Võtab vastavalt esitatud arvule (kuni viis) õige koguse antud esemeid. Moodustab uue hulga (kümne piires) esemete lisamise või äravõtmise teel (nt lisades 7 kivile veel ühe, saab uue suuruse – 8 kivi). Nimetab etteantud arvude hulgast, milline arv on antud arvule eelnev või järgnev (nt esemete loendamisel leiab laps arvu 6 ning laps otsustab ja nimetab, milline arv on kuuete eelnev (5) või järgnev (7)).	Koostab etteantud hulga järgi vahendeid kasutades lihtsaid matemaatilisi jutukesi. Liidab ja lahutab erinevate vahendite abil 5 piires ja kasutab matemaatilisi märke (+, -, =). Tunneb ja kasutab numbrimärke (0–9) ja arve (10–20) esemete arvu määramisel.
SUURUSTE MAAILM						
Suurused ja mõõtmised	Juhendamise järgi eraldab etteantud esemete hulgast suurema või väiksema eseme.	Osutab (küsimuse põhjal) kahest samatüübilisest esemest suuremale või väiksemale.	Suudab leida ja nimetada, milline kahest eritüübilisest esemest on suurem-väiksem, pikem-lühem.	Küsimuse põhjal kirjeldab, millised osutatud ümbritsevatest esemetest on teistest suuremad, väiksemad, pikemad, lühemad, laiemad, kitsamad, kõrgemad, madalamad.	Suudab otsustada ja nimetada, milline ese etteantud esemest on lühem, pikem või ühepikkune (laiem-kitsam, ühelaiused; suurem-väiksem, ühesuurused; paksem-peenem, ühepaksused; madal-kõrge, ühekõrgused).	Eristab mängulises tegevuses mõõtühikuid (km, kg, l, s, sh rahaühikud) ja rakendab neid õigetel kasutusvaldkondadel (nt poemängus: ühe kg kommide eest tuleb maksta 1 euro; arstimängus: mängult on haiglani 10 km jne).

KUJUNDITE MAAILM						
Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid	Leiab täiskasvanu juhendamisel katsetuste kaudu sarnase kujundi (ümmargune, kandiline) üksühese vastavuse teel (nn toppimismängud).	Leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast kõik samasugused kujundid (nt ringi abil kõik ülejäänud ringid).	Leiab ümbritsevast keskkonnast etteantud kujundi abil (ring, ruut, kolmnurk) samakujulisi esemeid. Koostab lihtsamat mustririda (värvi, vormi või suuruse vaheldumine) kujundeid kasutades.	Otsustab, kas kaks antud kujundit on sama- või erisugused ning kirjeldab nende kujundite erinevusi nurkade olemasolu, arvu, kujundi (ring, ruut, kolmnurk), suuruse ja värvuse alusel.	Moodustab erinevaid vahendeid (pulgad, kõrred, paelad jms) kasutades etteantud kujundiga samasuguse kujundi. Koostab kujunditest näidise järgi ja näidiseta pilte.	Leiab erinevate kujundite ja esemete (silindrid, koonused, ristkülikud, kerad, kuubid, püramiidid) hulgast ümarkehad ja tahukad ning kirjeldab nende omadusi (nt ümarkehasid saab veeretada, tahukal on tasased tahud, sirged servad ja teravad tipud; saab ehitada maja).

KUNST

	2-aastased	3-aastased	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
Voolimine	<p>Juhendamisel muljub voolimismaterjali, mängides muudab vabalt kuju.</p> <p>Juhendamisel tükeldab plastiliini.</p> <p>Tegevust jälgendades vajutab voolimismassi auke.</p>	<p>Muljub ja näpistab, juhendamisel rullib ja veeretab voolimis materjale (plastiliin).</p> <p>Surub sõrme või pulgaga pehmesse materjali auke, teeb pinnale jooni ja täppe.</p>	<p>Annab voolitud ümar vormidele erinevaid nimetusi.</p> <p>Rullib ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete jne iseloomulikke tunnuseid.</p> <p>Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab savi sellele teise kuju andmise eesmärgil.</p> <p>Moodustab väikestest voolitud vormidest terviku neid üksteise peale, sisse jne ladudes.</p> <p>Juhendamisel kasutab voolimispulka plastiliini/voolimismaterjali tükeldamiseks.</p>	<p>Veeretab ja rullib iseseisvalt erinevaid voolimismaterjale (nt pabermassi, vaha jne).</p> <p>Kasutab algvorme (kera, silinder) neist tähendusega objektide voolimiseks.</p> <p>Juhendamisel ühendab lihtsaid voolitud detaile omavahel.</p> <p>Kasutab valmisvorme (iseseisvalt liivast ehitamiseks, juhendamisel nt piparkookide vms valmistamiseks).</p>	<p>Nimetab erinevaid voolimis- materjale ja nende omadusi.</p> <p>Kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel.</p> <p>Voolib juhendamisel ka ühest tükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi.</p> <p>Ümarvorme ning ümar- ja piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid.</p> <p>Juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühenduskohad.</p> <p>Silub vajadusel voolitava eseme pinda ühenduskohti.</p> <p>Oskab voolida erineva suurusega ümarvorme ning neid õõnesvormideks muuta.</p>	<p>Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära (nt vajadusel soojendab plastiliini ja niisutab savi enne voolimist).</p> <p>Kasutab uusi voolimismaterjale õpetaja abiga.</p> <p>Voolib lihtsaid õõnesvorme kerakujulisest tükist.</p> <p>Juhendamisel silub detailide pinda ja ühenduskohti.</p> <p>Kasutab voolimispulka voolimisel ja pinna kaunistamisel.</p>

<p>Joonistamine</p>	<p>Kritseldab varasemast liikuvama ja vabama käega. Juhendamisel tõmbab jämedate joonistusvahenditega erinevaid jooni. Hoiab meeldetuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta.</p>	<p>Tõmbab iseseisvalt jämedate joonistus - materjalidega (rasvakriidid, pehmed pliiatsid jne) erinevaid jälgi (täpid, joone vertikaalsed, horisontaalsed, lainelised, katkendlikud, spiraalsed), püsides paberil. Meeldetuletamisel hoiab õigesti pliiatsit jt joonistusvahendeid.</p>	<p>Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid. Juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni. Kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta. Suudab kujutada loomadele sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest (peajalgseid).</p>	<p>Kasutab iseseisvalt erinevaid joonistusvahendeid (viltpliiatsid, pastellid). Kujundite värvimisel ületab minimaalselt piirjoont. Kasutab iseseisvalt pliiatsiteritajat. Tõmbab ühtlase joone lihtsa kujuga šabloonid või joonlaua järgi.</p>	<p>Joonistamisel jätab vahendiga jäljendi joonistusvahendit ja paberit rikkumata. Meeldetuletamisel kasutab pinna katmiseks kallutatud pliiatsit (pliiatsi külgi). Väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeleolu ning täidab pinda. Värvib enamasti kontuuri ületamata.</p>	<p>Joonistab kontuuriga kujutatavad objektid. Värvib (omajoonistatud või värviraamatu) kujundid värvi või viltpliiatsitega kontuuri seest, varieerides värvimise (käe liikumise) suunda. Eemaldab ja paneb tagasi viltpliiatsi otsiku.</p>
<p>Maalimine</p>	<p>Kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliiga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega. Jätab paberile jäljendeid õpetaja värviga kaetud švammiga, templiga jne. Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne jooni.</p>	<p>Juhendamisel võtab pintsliiga värvi, loputab pintsli vees. Tõmbab pintsliiga erineva suunaga jooni, teeb täppe. Teeb näpuvärvidega punkte, jooni ja pindu. Vajutab templiga erinevatele pindadele (nt paber, kartong) jäljendeid.</p>	<p>Juhendamisel kasutab kattevärvide kogu pinna katmiseks. Ümarvormi joonistab värvilaigu pintsliiga suurendamise teel. Suunamisel võtab pintsliiga vajaliku koguse värvi ja loputab pintsli peale kasutamist. Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva. Selgitusel kasutab töös pintsli erinevaid osi (otsa, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintsli jäljendeid.</p>	<p>Võtab iseseisvalt pintsliiga värvi ja katab pindu. Juhendamisel katab värviga algul suurema kujundi, millele lisab detailid. Teeb pintsli vajutuste ja -tõmmetega objektide väikseid detaile (nt silmad, suu) või rütme. Suunamisel loob maalile tausta, jätab vähe katmata.</p>	<p>Kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel. Juhendamisel tumestab heledaid värve ja segab omavahel põhivärve. Meeldetuletusel annab värvidega edasi meeleolu, aastaegadele isel. tunnuseid. Suunamisel oskab valida kujutatavast lähtuvalt tööle sobivat tausta. Pintsliiga liigub paberil vabalt, ei liigu pikalt edasi-tagasi ühes kohas. Kasutab tööks vajadusel kahte erineva jämedusega pintsli. Peseb ja kuivatab pintsli enne järgmise värvi kasutamist.</p>	<p>Segab värve segamisalusel ja töö peal. Loputab pintsli piisava sagedusega ja väldib värvide liigset määrdumist värvipurkides. Juhendamisel alustab maalimist taustast või suuremast pinnast. Alusjoonistust kasutades arvestab maalimisel objektide piirjooni. Meeldetuletusel kasutab pintsli erinevalt, nt katab ühtlaselt aluspinda, teeb pintsli rütki jne.</p>

<p>Meisterdamine</p>	<p>Eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikkuvms tegutsemiseks pakutud materjali. Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne. Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile.</p>	<p>Kortsutab pehmet paberit, rebib paberist tükke. Puistab õpetaja poolt liimiga kaetud paberile paberitükke, seemneid vms. Asetab alusele ja surub kinni õpetaja poolt liimiga kaetud paberist kujundid, puulehed.</p>	<p>Lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont. Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid. Ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale. Kortsutab erineva paksusega paberit. Matkib täiskasvanu tegevust lihtsa mänguasja valmistamisel (nt päkapikk – käbile müts;siil – männikäbile nina). Voldib paberi pooleks.</p>	<p>Juhendamisel rebib paberist ribasid ja lihtsaid kujundeid ning kleebib need alusele. Lõikab juhendamisel kääridega suuri sirgete piirjoontega ja vormilt lihtsaid kujundeid. Voldib paberi pooleks, neljaks (kujundades nii nt kaardi, raamatu, liniku). Lükib paelale, lõngale auguga esemeid (helmeid, nõöpe) kettide, kaunistuste jne valmistamiseks. Meisterdab looduslikust materjalist ja majapidamises järelejäänud pisesemetest objekte lihtsate ühendusvõtete abil (plastiliiniga tikkudega liitmine).</p>	<p>Valib erinevate meisterdamise materjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada. Iseseisvalt lõikab paberist geomeetrilisi kujundeid. Rebib lihtsamaid kujundeid. Kirjeldab looduslike materjalide sarnasust muude esemete või olenditega.</p>	<p>Kujundab või täiendab pilte või objekte, keepides alusele iseseisvalt rebitud, lõigatud, kortsutatud, rullitud või volditud paberitükke. Lõikab kääridega lihtsaid kumerate piirjoontega kujundeid. Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsaid objekte. Punub sirgetest ribadest lihtsa pinna (järjehoidja). Juhendamisel teeb jämedast materjalist keerupaela, punub (3- harulist) palmikut. Loob tehniliselt ja teostuse poolest lihtsaid meisterdusi (sõidukeid, nukke, näpunukke). Kasutab meisterdamiseks erinevaid ühendamis vahendeid ja võtteid. Kasutab suunamisel materjali otstarbekalt.</p>
-----------------------------	--	---	---	--	---	---

<p>Tööprotsessi juhtimine ja teose loomine</p>	<p>Julgeb osaleda kunstitegevuses. Püüab jäljendada ettenäidatud liigutusi individuaalselt tegutsemise juures või väikeses lastegrupis. Väljendab positiivset emotsiooni töö valmimise järgselt. Julgustamisel tegutseb erinevate kunsti materjalide ja vahenditega.</p>	<p>Teeb suulise suunamise juures kaasa ettenäidatud liigutusi ja tegevusi, matkib neid ka iseseisvalt. Annab oma tööle nimetuse. Näitab tulemust (olgu see siis tuntav ja tähenduslik või mitte) teistele kui oma teost. Aitab töökohta ette valmistada ja töö lõpetamise järel ära koristada.</p>	<p>Tegutseb emotsionaalselt. Tegutseb suunamisel, ergutamisel ühe teema piires. Järgib töö käigus saadud tehnilisi juhiseid. Enamasti lõpetab alustatud töö. Loob töö järjepidevalt, planeerib esmaselt töö käiku.</p>	<p>Väljendab soovi alustada kunstitegevust. Nimetab vajaminevad töövahendeid. Jäljendab ettenäidatud võtteid, rakendab neid ka iseseisvalt ja loovalt. Annab hinnangu oma tööle, kas see on pooleli või valmis.</p>	<p>Pakub omapoolseid lahendusi töö mitmekesistamiseks. Küsib vajadusel nõu ja arutleb tehnilise teostuse ning värvi-ja vormi - lahenduste üle. Enamasti teeb töö lõpuni või pakub ise võimaluse lõpetada töö hiljem. Kasutab organiseeritud kunstitegevust oma tööde teostamisel inspiratsiooniallikana. Kasutab omandatud tehnilisi oskusi vabas kunstitegevuses. Ühendab töö tegemisel erinevad tegevusliigid ja nende tehnilised võtted. Kasutab materjale säästlikult, otstarbekalt.</p>	<p>Töötab juhendamise järgi ja iseseisvalt, küsib vajadusel abi. Keskendub ettevõetud tegevusele. Kirjutab tööle oma nime. Hoiab oma töökoha korras.</p>
<p>Visuaalse info otsimine ja kasutamine oma töös</p>	<p>Jäljendab täiskasvanu abiga loodushääli, liikumisi ning matkib neid ette näitamise teel. Küsimisel tunneb ära erinevate omadustega, värvusega, suurusega esemeid. Vaatleb ja tunneb ära tuttavaid asju, esemeid, nähtusi, osutades neile. Kritseldab maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.</p>	<p>Jäljendab loodushääli, liikumisi ning matkib neid ka iseseisvalt. Suunamisel tunneb ära erinevate omadustega, värvusega, suurusega esemeid. Vaatleb ja tunneb ära tuttavaid asju, esemeid, nähtusi, osutades neile. Kritseldab maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.</p>	<p>Juhendamisel leiab ümbritsevate esemete ja nähtuste (mänguasi, vihm, lumi) hulgast ideid.</p>	<p>Kujutab olendeid, esemeid tegelikkusega sarnaselt. Nimetab esemete iseloomulikke tunnuseid ning osutab samade esemete, nähtuste muutumisele. Kujutab esemeid, asju oma tunnetuse, tajumise ja nägemise seisukohalt. Osutab kunstitegevuse võimalustele väljas (liiv, lumi, looduslik materjal) ja kasutab neid.</p>	<p>Juhendamisel leiab iseloomulikke detaile vaatluse ja võrdluse teel, millega täiendada oma töid.</p>	<p>Juhendamisel annab edasi loodusnähtuste, aastaegade ja muu ümbritseva isel. tunnuseid. Kasutab inspiratsiooniallikana ümbritsevas toimuvaid muutusi ning sündmusi. Kajastab piltides ühiskonna ja peresuhete teemasid. Kasutab ja arendab edasi töödeldud infot (film, näidend, pilt) oma töö loomiseks.</p>

<p>Kujutava kunsti abiteaduse rakendamine (värv, vorm, kompositsioon, perspektiiv, anatoomia)</p>		<p>Tunneb meeldetuletamisel ära põhivärvid (kollane, punane, sinine) ja osutab neile.</p> <p>Suunamisel annab kritseldustele tuttavate inimeste, esemete ja nähtuste nimed.</p> <p>Abistab täiskasvanut erinevate liivast, lumest jne vormide moodustamisel.</p> <p>Muudab olemasolevaid vorme ja väljendab soovi nende taastamiseks.</p>	<p>Kujutab tuttavaid asju ja nähtusi, lähedasi inimesi ning nimetab, mida kujutas.</p> <p>Leiab juhendamise abil konkreetset värvi (punane, kollane, sinine, roheline) eseme teiste antud esemete (mänguasjade, pliiatsite, paberite) hulgast.</p> <p>Tunneb rõõmu erinevate vormide loomisest (savist, liivast, lumest) lihtsalt mängust muudetava, vormitava materjaliga (äratuntav vorm ja tähendus pole peamine).</p>	<p>Nimetab põhivärve ning lisaks rohelist, oranži, roosat, musta, pruuni. Oskab nimetada tumedamaid ja heledamaid värvitoone.</p> <p>Kujutab tuttavaid objekte, nähtusi oma sümbolite abil, mis on olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamateks.</p> <p>Valib tööks meeldivad toonid ja värvid ning põhjendab oma valikut elementaarsel moel. Kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi.</p> <p>Juhendamisel voolib ümar- ja piklikke vorme.</p>	<p>Kujutab tuttavaid objekte oma isiklike, lihtsate, kuid ka teistele äratuntavate skeemidena. Kasutab maalimisel ja joonistamisel mitut värvi.</p> <p>Leiab iseseisvalt ümbruskonnast, osutab ja nimetab värve (punane, kollane, roheline, valge, must, roosa, pruun).</p> <p>Eristab võrdlemisel heledamat ja tumedamat värvitooni esemeid (hele ja tume).</p> <p>Loob erinevate voolimisvõtete (rullimine, veeretamine, vajutamine) abil algvormid.</p>	<p>Valib sobiva taustatooni meeleolust, aastaegadest jm kujutatavast lähtuvalt.</p> <p>Tausta värvimisel annab edasi pildi meeleolu, iseloomu, kasutades juhendamisel ja meeldetuletamisel seni omandatud tehnilisi võtteid.</p> <p>Paigutab esemed jm kujutataval tööil suurusuhetest lähtuvalt.</p> <p>Esemete kaunistamisel ja nende iseloomu edasiandmisel kasutab õpitud oskusi (triibud, jooned, täpid, pintsli-vajutused). Pärast tööjuhiste kordamist segab ja hele-tumestab värve. Kujutab juhendamisel inimest liikumises, muutes jäsemete asendit.</p>
--	--	---	---	--	--	---

<p>Kujundamine ja disainimine</p>	<p>Joonistab, katab pinda juhendaja abiga, kasutades etteantud vahendeid juhendajat jäljendades või omaloominguliselt kasutades loovust.</p>	<p>Joonistab vaid selleks ettenähtud kohta. Matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate kunstivahenditega. Kritiseldab juhendamisel maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.</p>	<p>Kaunistab (täppidega, joontega) mitmesuguseid etteantud ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (lillepott, paber, taskurätt, papptaldrik, pall, sokk, kivi).</p>	<p>Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades. Laob 3–4 tuttavast geomeetrisest kujundist esemeid, loomi jne. Suunamisel ja tähelepanu juhtimisel lisab valmivale esemele iseloomulikke detaile. Kaunistab valmistatud voolingu, kasutades voolimispulka või lisades suuremale vormile väikseid ümaraid või piklikke vorme. Koostab mängudes ja vabas tegevuses lihtsaid mustreid.</p>	<p>Koostab lihtsatest elementidest (kahe elemendi vaheldumisega) mustriiribasid esemete kaunistamiseks. Lükib varieeruva kuju, suuruse ja värviga elementidest (helmed, seemned, nõõbid vms) nõõrile rütmilise jada, luues kaelakee, kuuseehte vms. Kujundab suunamise toel tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni, trafareti või templi abil selle omavalitud kohale esemel.</p>	<p>Juhendamisel kasutab looduslikku materjali koos tehislükuga (voolimismaterjalid, nõõr, paber jne). Kujundab lihtsa mustri väikestest detailidest (lood. materjal, voolitud väikevormid, kriipsud, täpid jne). Kasutab esemete kujundamisel lihtsaid trükke, jäljendite vajutamist, ruumiliste esemete puhul väikevormide liitmist, väljapigistamist, muljumist jne. Märkab mustri rütmi ja suudab jätkata mustri moodustamist. Kirjeldab ja kasutab lihtsamaid eesti rahvusmotive –triibud, liilornament.</p>
--	--	---	---	---	---	--

<p>Visuaalse keskkonna teadvustamine</p>	<p>Vaatleb uusi asju täiskasvanu suunamisel emotsionaalselt, elavneb. Huvitub ümbritsevatest esemetest, taimedest ja loodusnähtustest.</p>	<p>Vaatleb uusi asju emotsionaalselt, elavneb, juhib nende täiskasvanu tähelepanu. Huvitub ümbritsevatest esemetest, taimedest ja loodusnähtustest.</p>	<p>Vaatleb ja osutab ümbritsevatele asjadele, olles avatud uuele ja huvitavale (vikerkaar, märg liiv, udune aken, jalajäljed, lillepeenar jne).</p>	<p>Teab erineva suurusega esemeid ja tajub esmaselt nähtuste omavahelisi seoseid. Osutab esemete ühistele tunnustele. Kirjeldab sagedamini esinevat looduslikku materjali ja selle omadusi (käbid, kastanimunad, puulehed). Kasutab looduslikku materjali asendus- mänguasjadena. Ühendab looduslikku materjali elementaarsete võtetega.</p>	<p>Kirjeldab ümbritsevate esemete, ruumide ja loodusnähtuste välimust (nt suurus, värv). Korjab juhendamisel looduslikku materjali (marjad, urvad, seemned, oksad) meisterdamiseks või ruumi kaunistamiseks.</p>	<p>Märkab loodust erinevatel aastaaegadel, kasutab ja väljendab saadud infot kunstitegevustes. Kirjeldab esemete mitmeotstarbelise kasutamise võimalust.</p>
<p>Kunsti vaatlemine, kunstiteose analüüsimine ja vestlused kunstist</p>	<p>Suunavate küsimuste abil leiab piltidele, illustratsioonidelt tuttavaid esemeid ning nimetab neid. Rõõmustab, elavneb äratundmisrõõmust.</p>	<p>Vaatleb pilte, näidistöid, raamatu illustratsioone; osutab enda jaoks tähtsatele objektidele, nähtustele ning nimetab neid (auto, puu, koer, maja).</p>	<p>Vaatleb detailselt pilte, näidistöid, raamatu illustratsioone; osutab enda jaoks tähtsatele objektidele, nähtustele, nimetab neid (auto, puu, koer, maja), vastab täiskasvanu küsimustele kunstiteosel olevate kujutiste, hulkade, värvuse kohta,</p>	<p>Suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu. Põhjustab, miks töö, pilt meeldib. Vastab küsimustele ja selgitab, miks kujutab esemeid, nähtusi just sellisel viisil.</p>	<p>Kunstitöö vaatlemisel vastab suunavatele küsimustele (mis toimub pildil, kes mida kus teeb?). Juhendamisel võrdleb erinevaid kujutatud objekte (suurust, värvi). Tunneb ära varem vaadeldud pildi. Jutustab suunamise abil, mida on kujutanud oma töödel, loetleb, milliseid materjale on kasutanud töö valmimisel.</p>	<p>Annab oma tööle hinnangu ja põhjustab oma arvamust. Põhjustab küsimustega suunamisel tehniliste lahenduste, vormi- ja värvilahenduste kasutamist. Vaatleb huviga ja omaalgatuslikult raamatuillustratsioone, kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab oma arvamust. Eelistab konkreetseid raamatuid kujundusest lähtuvalt.</p>

Visuaalse keele kasutamine	Annab erineva pikkuse ja suunaga joonte nimetusi – koer, kass, pikem kriips – suur koer jne.	Teeb erineva karakteriga täppe ja jooni (pikad, lühikesed, sirged, lainelised, spiraalsed) ja kombineerib neid omavahel. Annab tekkinud seoste alusel kritseidustele nimesid.	Loob erinevaid tehnikaid kasutades teose, mis vastavad etteantud teemale.	Kindlaks kujunenud sümbolite abil ja soovitud värve kasutades annab edasi oma emotsioone, tuttavaid inimesi, esemeid, nähtusi jne.	Loob lihtsatest elementidest (ringid, kolmnurgad, sirged jooned jne) oma isiklikud sümbolised skeemid tuttavate asjade kujutamiseks.	Kasutab sümboleid esemete iseloomulike tunnuste detailselt väljatoomiseks (nupud, triibud, augud).
-----------------------------------	--	--	---	--	--	--

MUUSIKA

	Muusika kuulamine	Laulmine	Pillimäng	Muusikalis-rütmiline liikumine
2-aastased	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.	Kuulab, jälgib õpetaja laulu.	Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulatud muusikale kehapiilil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).	Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstil (näiteks paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).
3-aastased	Reageerib emotsionaalselt vastavalt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigub kehaga vmt).	Huvitub laululistest tegevustest. Püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa näiteks üksikuid silpe, sõnu, laulu lõike). Osaleb laulude esitamisel (plaksutab või laulab kaasa).	Mängib kaasa pulssi või rütmi muusika kuulamisel, liikumisel ja laulmisel kehapiilil, kuljustel, rütmimunal, kassipallil, marakal ja kõlapulkadel.	Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (näiteks kõnd-jooks, päkkadel kõnd, ühe vaheldumisi kahe koputamine, keerutamine paarilisega).
4-aastased	Kuulab laulu ja muusikapala. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega. Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.	Laulab rühmaga ühtses tempos. Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.	Mängib rütmipille (näiteks kõlakarp, trumm, kuljused) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks; eristab kuulamisel neid tämbri järgi.	Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (näiteks plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega). Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (näiteks põlvetoestikõnd ja -jooks, liikumine hanereas ja ringis). Osaleb laulumängudes.

<p>5-aastased</p>	<p>Kuulab huviga laulu ja muusikapala. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste – liikumine, laulmine, pillimäng – kaudu (näiteks järgib tempot, rütmi kehalise liikumisega või tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui sõnu), hakkab kaasa laulma.</p>	<p>Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. Esitab laule rühmaga ühtses tempos; Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule.</p>	<p>Mängib ja tunneb kuulamisel tämbri järgi ära õpitud rütmipille;mängib rütmisaateid lasteriimidele ja lauludele; Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos. Mängib järgnevaid pille: kõlakarp, trumm, kuljused, tamburiin, kõlatoru, võrutrumm, kastanjett.</p>	<p>Muudab liikumist vastavalt muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumisele (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (näiteks liigub hanereas- ringis nii üksi kui paaris). Esitab õpetaja seatud tantse kasutades õpitud tantsuelemente.</p>
<p>6-aastased</p>	<p>Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants). Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi.</p>	<p>Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist. Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ja esitab neid rühmas.</p>	<p>Mängib rütmi- ja meloodiapillidel (näiteks puu agoogo, taldrik, kõlaplaadid) lihtsamaid ostinaato kaasmänge (lühike korduv rütmi- või viisi või meloodialõik);osaleb lastepilliainsambli mängus.</p>	<p>Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksammu ja otsegaloppi. Könnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (näiteks muudab liikumissuunda vastavalt muusika dünaamikale ja tempole).</p>
<p>7-aastased</p>	<p>Kuulatud muusika iseloomustamisel kasutab eakohast sõnavara. Näitab üles loomingulist initsiatiivi läbi tegevuse toetudes oma kogemusele kuulnud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikast). Eristab vokaal- ja Instrumentaal muusikas lihtsamaid muusikažanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).</p>	<p>Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule, esitab neid nii rühmas kui üksi.</p>	<p>Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele;osaleb lastepilli ansamblimängus. Mängib järgnevaid pille: puu agoogo, kõlataldrik, kõlaplaadid, guiro, metall agoogo, plaatpillid, triangel, kabasa.</p>	<p>Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), näiteks kasutab külg-ja otsegaloppi ning hüpaksammu. Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.</p>

LIIKUMINE

	2-aastased	3-aastased	4-aastased	5-aastased	6-aastased	7-aastased
Kehalise kasvatusel alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)	Sooritab harjutusi aktiivselt, entusiastlikult. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.	Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided. Arvestab aktiivses tegevuses rühmakaaslastega.	Sooritab harjutusi vastavalt õpetaja korraldustele sõnalise seletuse järgi.	Nimetab erinevaid kodukohas harrastatavaid spordialasid ja spordivõistlusi. Kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas.	Osaleb lasteaia spordipäeval. Talub kaotust võistlusmängudes	Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase. Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks. Liikumisel ja mängimisel peab kinni üldistest ohutusreeglitest, (valides sobivad paigad ja vahendid). Õnnetuse korral kutsub appi täiskasvanu. Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.
Võimlemine ja vahendite käsitlemine	Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi. Jookseb veereva vahendi (pall, rõngas) järel.	Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega. Sooritab painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.	Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.	Vahenditega harjutusi (pall, hüpits) sooritab eakohaselt tehniliselt õigesti. Valitseb oma liigutusi, koordinatsiooni ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.	Valitseb oma liigutusi ja kehahoidu harjutuste sooritamisel. Säilitab tasakaalu dünaamilistes harjutustes.	Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval. Orienteerub mänguväljakul, sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.

Põhiliikumised	Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste. Kõnnib piiratud pinnal. Säilitab sihi kõnnil ja jooksul. Hüpitab käes palli, jälgib selle suunda.	Sooritab põhiliikumisi. Säilitab liikumisel tasakaalu, seda nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.	Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes. Sooritab koordineerimise, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi	Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi. Sooritab harjutusi väikevahendeid kasutades.	Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses. Ronib varbseinal vahelduva sammu ja lisaülesandega	Sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised. Säilitab tasakaalu staatilistes asendites ja liikumisel. Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt üheaegselt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
Tants ja rütmika	Kasutab liikumisel rütmipille juhendaja abil. Sobitab liikumist vastavalt muusika iseloomule juhendaja abil.	Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi. Sooritab liigutusi vastavalt muusikale erinevas tempos õpetaja juhendamise järgi.	Sooritab imiteerivaid liigutusi vastavalt muusika iseloomule. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.	Jälgendab liikumisega erinevaid rütme. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele. Liigub iseseisvalt, vabalt muusika järgi.	Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	Sooritab rütmiliikumisi üheaegselt kaaslasega. Liigub vastavalt enda tekitatud rütmile, vahelduva tempoga kiirelt aeglasele. Väljendab liikumise kaudu emotsioone. Kasutab liikumisel loovalt vahendeid (lindid, rätikud, rõngad).
Liikumismängud	Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni ja jooksumänge.	Mängib matkiva sisuga 1–2 reeglga kõnni- ja jooksumänge. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.	Mängib 2–4 reeglga liikumismänge. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.	Mängib kollektiivseid võistlusmänge. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud). Tunnustab nii enda kui vastasmeeskonna edu.	Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.	Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine). Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jne). Organiseerib ise liikumismänge. Kasutab ausa mängu põhimõtteid, peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.

<p>Talvealad</p>	<p>Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskumisel.</p>	<p>Veab tühja kelku. Sõidab kelgul iseseisvalt nõlvakust alla. Liigub suuskadel otsesuunas.</p>	<p>Kasutab suuskadel liikumisel käte abi ja keppide tuge.</p>	<p>Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast. Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt esemete haaramine). Suusatamisel kasutab libisemist.</p>	<p>Suusatab vahelduva libiseva sammuga. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.</p>	<p>Osaleb kelguvõistlustel (kaugemale, täpsemalt). Sõidab nõlvakust alla põhiasendis. Suusatab koordineeritud liikumisega. Käsitseb suusavarustust iseseisvalt</p>
<p>Vaba aeg ja looduses liikumine</p>	<p>Mängib vabamängus iseseisvalt.</p>	<p>Matkab õpetajaga või vanematega looduses. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.</p>	<p>Algatab iseseisvalt mängu. Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.</p>	<p>Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.</p>	<p>Sõidab tõukerattaga ja suusatab. Sõidab kaherattalise rattaga.</p>	<p>Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul. Mängib lihtsamaid maastikumänge.</p>

EESTI KEEL TEISE KEELENA

	I tase	II tase	III tase
Kuulamine	Tunneb huvi eesti keele vastu. Kuulab ja tajub eesti keele kõla. Reageerib tegevustes kasutatavatele lihtsamatele korraldustele. Tunneb ära lihtsamad õpitud sõnad ja väljendid tuttavas kontekstis ning mõistab neid.	Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele. Kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist ja tunneb kuuldu pildil ära. Kuulab ning suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu eestikeelset seletust. Mõistab esitatud küsimusi. Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid. Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlemisega.	Mõistab etteloetud või jutustatud eakohase eesti keelse teksti põhisisu. Tunneb ära uued õpitud sõnad, mõisted ja väljendid ning mõistab neid. Saab aru baassõnavara ulatuses.
Kõnelemine	Tunneb lihtsamaid viisakusväljendeid. Näitab üles huvi esemete ja tegevuste eesti keelsete nimetuste vastu. Kordab järele õpitud sõnu ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks. Näitab üles huvi suhtlemise vastu ning vajaduse korral loob kontakti täiskasvanute ja teiste lastega.	Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid suheldes erinevates olukordades. Oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid. Kõneleb õpitud sõnavara piires ning suudab algatada ja lõpetada vestlust. Kasutab lihtsaid fraase ja lihtlauseid. Oskab vastata küsimustele õpitud sõnavara piires.	Räägib õpitud sõnavara piires endast ja oma perest ning vestleb endale olulistel teemadel. Teab peast mõnda eestikeelset luuletust ja laulu. Vastab küsimustele ja oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi. Osaleb õppes aktiivselt. Valdab aktiivselt baassõnavara rutiintegevuste ja läbivõetud teemade ulatuses. Suhtleb iga päev eakaaslaste ja täiskasvanutega eesti keeles ning osaleb aktiivselt mitmesugustes tegevustes ja mängudes.
Hääldamine	Hääldab järele kuulnud sõnu.	Hääldab õpitud sõnu õigesti.	Hääldab uusi õpitud sõnu õigesti.
Eesti (rahva-) kultuuri tutvustamine	Tunneb huvi Eesti rahvussümbolite vastu. Teab ja oskab nimetada, mis riigis ta elab. Tunneb huvi Eestis tähistatavate rahvakalendri tähtpäevade vastu.	Oskab Eesti rahvussümbolitest nimetada ning kirjeldada Eesti lippu, rahvuslille ja rahvuslindu. Oskab nimetada mõnd Eestis tähistatavat riiklikku ja rahvuslikku tähtpäeva.	Vt. valdkondade „Keel ja kõne“ ning „Mina ja keskkond“ eeldatavaid tulemusi.